

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
El. paštu: egidijus.vizgirda@finmin.lt ir finmin@finmin.lt

2025 m. gruodžio 15 d.

RAGINAME IŠLAIKYTI DABARTINĘ ATSISKAITYMŲ GRYNAISIAIS PINIGAIS RIBĄ

Didžiausių ir aktyviausių Lietuvos ekonomikos investuotojų verslo asociacija „Investors’ Forum“ ir skaidrumo ambasadorių bendruomenė „Baltoji banga“, vienijanti skaidriai veikiančius verslus ir organizacijas, kreipiasi dėl rengiamo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto „Dėl Lietuvos Respublikos atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimo įstatymo Nr. XIV-1165 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-134“, kuriuo siūloma iš esmės pritarti minėtam Įstatymo projektui ir Seimui siūlyti jame nustatyti 10 000 eurų atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribą.

Atsiskaitymų grynaisiais ribos didinimas Lietuvos sąlygomis reikštų padidėjusią riziką šešėlinei ekonomikai augti, silpnesnę mokesčių administravimo prevenciją ir mažesnę atsiskaitymų skaidrumą.

Atsižvelgdami į jau šiuo metu reikšmingą šešėlinės ekonomikos mastą ir itin prastus PVM nesurenkamumo rodiklius, matome realią grėsmę skaidrių ir sąžiningų sandorių principams. Todėl **raginame išlaikyti dabartinę 5000 EUR atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribą.**

Lietuva pagal PVM nesurinkimą yra trečia nuo galo Europos Sąjungoje, o šešėlinės ekonomikos dalis tebėra viena didžiausių regione. Tai aiškiai rodo, kad mūsų šalyje atsiskaitymų grynaisiais mastas yra tiesiogiai susijęs su mokesčių vengimu, neapskaitomais sandoriais ir ekonomikos skaidrumo trūkumu.

Tarptautiniai tyrimai ir Lietuvos institucijų analizės nuosekliai patvirtina, kad kuo daugiau operacijų vykdoma grynaisiais, tuo didesnė rizika, jog jos liks neapskaitytos. Lietuvoje grynaisiais pinigais apmokama apie 60 procentų operacijų – vienas didžiausių rodiklių euro zonoje (OECD Economic Surveys: Lithuania 2025). Esant tokiam jautrumui, atsiskaitymų grynaisiais ribos didinimas neišvengiamai apsunkintų šešėlinės ekonomikos kontrolę ir sumažintų Valstybinės mokesčių inspekcijos galimybes identifikuoti neapskaitytas pajamas.

Nors Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1624 nustato bendrą 10 000 eurų ribą atsiskaitymams grynaisiais, jis taip pat aiškiai numato, kad valstybės narės gali taikyti griežtesnes nacionalines ribas, jei to reikalauja jų rizikos profilis. Lietuvos atveju ši rizika yra didesnė nei ES vidurkis, todėl dabartinė 5 000 eurų riba yra proporcinga ir būtina.

Svarbu pabrėžti, kad siūlomas ribos didinimas nepagrįstas nei verslo poreikiais, nei ekonomine logika. Lietuvoje veikia moderni ir plačiai prieinama mokėjimų infrastruktūra, todėl verslui nėra kliūčių atsiskaityti negrynaisiais. Įstatyme jau numatytos išimtys tais atvejais, kai atsiskaityti negrynaisiais neįmanoma, todėl dabartinė riba nekliudo nei operatyvumui, nei praktiniams sandoriams atlikti.

Gyventojų išpročiai taip pat negali būti laikomi pagrindu didinti ribą. Jei išlaikome įprotį atsiskaityti didelėmis sumomis grynaisiais, kartu palaikome ir sąlygas šešėlinei ekonomikai klestėti. Valstybės politika turi kryptingai skatinti skaidrumą, efektyvią kontrolę ir elektroninių atsiskaitymų plėtrą, o ne įtvirtinti reguliavimą, kuris istoriškai prisidėjo prie mokesčių nesurinkimo.

Geopolitinės ir kibernetinės rizikos valdomos ne atsiskaitymų ribos didinimu, o finansų sistemos atsparumo stiprinimu, kibernetiniu saugumu, atsarginėmis sistemomis ir kritinės infrastruktūros apsauga. Grynujų poreikis karo, elektros sutrikimų ar kibernetinių atakų atvejais nėra susijęs su kasdienės didelės vertės operacijų reguliavimu. Grynujų turėjimas atsargai nepriklauso nuo atsiskaitymo ribos, t.y. žmonės ir verslai gali laikyti grynujų tiek, kiek nori. Atsiskaitymų riba riboja ne grynujų turėjimą, o dideles, sunkiai atsekamas operacijas, kurios yra būdingos mokesčių vengimui ir nusikalstamai veiklai.

Ribos didinimas taip pat prieštarauja skaidrumo ir sąžiningos konkurencijos principams. Didesnė grynujų riba sustiprintų nelygias konkurencijos sąlygas ir suteiktų neskaidriai veikiančiam verslui papildomų pranašumų. Tokia politika kertasi su valstybės deklaruojamais tikslais skatinti skaidrumą, mažinti šešėlį ir gerinti mokesčių surinkimą.

Atsižvelgiant į Lietuvos šešėlinės ekonomikos mastą ir mokesčių surinkimo iššūkius, šiuo metu galiojanti 5 000 eurų atsiskaitymų grynaisiais pinigais riba atlieka svarbią prevencinę funkciją. Ji padeda:

- mažinti neapskaitytų sandorių mastą,
- gerinti PVM ir kitų mokesčių surinkimą,
- užtikrinti sąžiningą konkurenciją tarp skaidriai veikiančių įmonių,
- mažinti galimybes slėpti pajamas ir iškraipyti rinkos veikimą,
- didinti atsiskaitymų atsekamumą ir skaidrumą.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, raginame išlaikyti dabartinę 5 000 eurų ribą kaip būtina priemonę šiandieninėms ekonominėms rizikoms valdyti ir tęsti kryptingą šešėlinės ekonomikos mažinimo politiką.

Tikime, kad sprendimas išlaikyti dabartinį ribojimą prisidės prie skaidresnės, sąžiningesnės ir stipresnės Lietuvos ekonomikos.

Pagarbiai,

Asociacijos „Investors‘ Forum“ vykdomasis direktorius

Vytautas Šilinskas

„Investors‘ Forum“ strateginė konsultantė ir „Baltosios bangos“ tarybos pirmininkė

Rūta Skyrienė